

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาติปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๓.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

_____. วิสุทธิธรรมรค แปล ภาค ๓ ตอน ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ:

(๑) หนังสือ :

กาญจนา จันทรัฐ และคณะ บรรณาธิการ. อภินิหารทางอายุรศาสตร์ ฉบับเรียบเรียงครั้งที่ ๒.

ขอนแก่น : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒.

โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ. ปัญหาสังคม(Social Problem). กรุงเทพมหานคร:อมรการพิมพ์,

๒๕๔๕.

คัมภีร์แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑-๒. พระนคร : โรงพิมพ์ห้างสมุด, ๒๔๕๕.

จำลอง ดิษขณิช, ศ.นพ.จิตเวชศาสตร์. เชียงใหม่ : พระสังฆการพิมพ์, ๒๕๒๐.

_____. การวินิจฉัยและการใช้ยาทางจิตเวช. เชียงใหม่ : เจริญการพิมพ์, ๒๕๓๑.

_____. กลายเครียด. เชียงใหม่ : ดารารัตน์การพิมพ์, ๒๕๓๕.

_____. จิตวิทยาของความดับทุกข์. เชียงใหม่ : กลางเวียงการพิมพ์, ๒๕๔๔.

_____. วิปัสสนากรรมฐานและชาวอารมณ. เชียงใหม่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเชียงใหม่

โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๑.

ช่อทิพย์วรรณ พันธุ์แก้ว, หลักสูตรชาติบำบัดโรค :อายุรเวท เคล็ดลับสู่การมีสุขภาพดีตามวิถี

แห่งธรรมชาติ, กรุงเทพมหานคร: ยูโรปาเพรส บริษัท จำกัด, ๒๕๓๗.

ชิน โอสธ หัสบำเรอ, นพ..ทฤษฎีคอมพิวเตอร์ชีวภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นายสุข, ๒๕๔๑.

ซิสค์เค้นเน็ธจี.ลัทธินักพรตและการเยียวยาในอินเดียโบราณ : ระบบการแพทย์ในพุทธอาราม

แปลโดย ชีรเดช อุทัยวิทยารัตน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมล

กิมทอง, ๒๕๕๒ .

เดือน คำดี, ศ.ดร..พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.

.....พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ปิติศึกษา, ๒๕๔๗.

ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างสมุด, ๒๔๕๕.

ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร : ห้างสมุด, ๒๔๕๕.

ธนิตอยู่โพธิ์.นิทานกถา พระพุทธประวัติตอนต้น ฉบับพระพุทธโฆสเถระ.กรมศิลปากรพิมพ์เผยแพร่

แผ่นเนื่องในมหามงคลสมัยพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเสมอสมเด็จพะบรม

อัยยิกาธิราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วน จำกัด ป

.สัมพันธภาพนิชย์, ๒๕๒๕.

บรรจบ ชุนทสวัสดิกุล, นพ..อดเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ร่วมธรรม, ๒๕๔๑.

ประเวศ วะสี, ศ.นพ..การปรับทรงสนะทางการแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : หมอ

ชาวบ้าน, ๒๕๓๗.

.....องค์รวมแห่งสุขภาพ : ทัศนะใหม่เพื่อคุณภาพและการบำบัดรักษา. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลกิมทอง, ๒๕๓๖.

.....ปาฐกถาเกียรติยศ กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

พิสมัย จันทวิมล. นิยามศัพท์ส่งเสริมคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๐.

พระเทพคิลก (ระแบบ จิตตญาณ).อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท. กรุงเทพมหานคร:

ธรรมสภา, ๒๕๓๔.

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต).การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:

กองทุนวชิรธรรม เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม, ๒๕๔๒.

.....การศึกษาเริ่มต้น เมื่อกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิ

พุทธธรรม, ๒๕๔๑.

_____ .ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.

_____ .ธรรมนุญชีวิตฉบับปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่ และรวมสองภาค. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐.
กรุงเทพมหานคร:บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.

พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.

_____ .สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท
สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๘.

_____ .สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ เนื่องในมงคลวารคล้ายวันเกิด
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ๑๒ มกราคม ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๕.

พระไพศาล วิสาโล. องค์กรรวมแห่งสุขภาพ : ทัศนะใหม่เพื่อคุณภาพและการบำบัดรักษา “แนว
ทางการพัฒนาสุขภาพองค์กรรวมในสังคมไทย ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิ
โกลคิมทอง, ๒๕๓๖.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. พุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม, เอกสารบรรยาย
๓๐ปี คณะพยาบาลศาสตร์. สงขลา : คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, ๒๕๔๓.

พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ.๒๕๕๑ <http://www.thailaws.com/law/thaiacts/code1210.pdf>
สืบค้นวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๓.

พระ ดร. สิงห์หน นราสโร, พลังรังสีธรรม. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๔.

พรศิริ พันธสี, ผศ.กระบวนการพยาบาลและแผนสุขภาพ: การประยุกต์ใช้ทางคลินิก. สมุทรปราการ
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๖.

พรภัทร์ ธรรมสโรช และคณะ บรรณาธิการ. การชักประวัติและตรวจร่างกายเพื่อวินิจฉัยโรค
อายุรศาสตร์. ปทุมธานี: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

พวงทอง ไกรพิบูลย์, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ. พญ. <http://haamor.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม
๒๕๕๓.

เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ, พญ.ประมวลทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เล่มที่ ๑ พระคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๐.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์.วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒.กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์
พับบลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

ประจิตร มหาหิง. “การผสมผสานระหว่างหลักจริยธรรม การแพทย์และวัฒนธรรม” .เอกสาร

ประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง

นราธิวาสราชนครินทร์ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖ รอบนักราช ๖๖

การแพทย์ วัฒนธรรมและจริยธรรม.กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหิดลและ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๓๘.

มนต์ชัย ไชยพร.โรค ภัย ไข้ เจ็บ.กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕.

เรณูวรรณ หาญวาทธี.อนามัยชุมชน เล่ม๑, กรุงเทพมหานคร : โครงการสวัสดิการวิชาการ

สถาบันพระบรมราชชนกกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๐.

วลัยพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่เป็นหมอพระในด้านการ

บำบัดรักษาโรคแก่ชุมชน” รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชามานุษยศาสตร์ คณะ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑.

วิจิตรา กุสุมภ์ และคณะ.ประเด็นและแนวโน้มวิชาชีพการพยาบาล.กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

วิจิต เปานิล. “พุทธกระบวนทัศน์เพื่อสุขภาพและการเยียวยาในสังคมไทย”. แผนงานวิจัยปรัชญา

วิทยาศาสตร์และกระบวนทัศน์สุขภาพ, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, พ.ศ. ๒๕๔๖.

วิชาน ฐานะวุฑฒิ, นพ.หัวใจใหม่ ชีวิตใหม่ : คู่มือสุขภาพแห่งความสุขฉบับพลัน(InstantHappiness).

สันต์ หัตถิรัตน์, นพ.ตำราซักประวัติและตรวจร่างกาย.พิมพ์ครั้งที่ ๓.กรุงเทพมหานคร: หมอ

ชาวบ้าน, ๒๕๕๐.

สมพร เติร์มชัยศรี, การปฏิบัติสมาธิเพื่อการเยียวยาสุขภาพ.กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการ

พยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

_____ .การบริหารจิตวิญญาณและการเยียวยาในผู้ป่วยติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทย
รายงานการวิจัย, ๒๕๔๗.

สุจินต์ อุบลวัตร. “การเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมด้านการแพทย์และแนวทางการจัดการ”. รายงานการ
วิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น ๓๖, ๒๕๓๖.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธ. **ประมวลธรรมในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
การศาสนา, ๒๕๓๐.

สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, นพ. ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
โฮลิสติก แพ็คเคจชั่น, ๒๕๕๑.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี . **คู่มือเวชกรรมแผนโบราณ**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๑

**ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ๒๕๔๘-
๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๑

อัคร ศุภเศรษฐ์. **พุทธวิธีในการบำบัดความผิดปกติของชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ด
ไทย, ๒๕๔๘.

อุทัย สันธูสาร. **สารานุกรมไทย เล่มที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : อาศรมศิลป์และศาสตร์, ๒๕๔๐.

อุทัย สูดสุข, นพ. **พุทธธรรมนำสุขภาพองค์รวม**. กรุงเทพมหานคร : กองสุศึกษา กรมสนับสนุน
บริการสุขภาพ, ๒๕๕๑.

(๒) วิทยานิพนธ์:

กัญญา แซ่เตียว. “ประสิทธิผลการใช้อานาปานสติในการลดความเครียดและความดันโลหิตใน
ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง : กรณีศึกษาศูนย์สุขภาพชุมชน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๒.

จุฑามาศ วารีแสงทิพย์. “การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยธรรม
ปฏิบัติ”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๒.

จุฬารัตน์ เขาประเสริฐ. “การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการบำบัดโรคจิตเภท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ทิวา ธรรมอำนวยโชค. “พุทธศาสนาและการรักษาพยาบาล : วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการรักษาพยาบาลชาวบ้านในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**” บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.

พระธรรมโมลี ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘

พระมหาธานี นันทวิสาร. “บทบาทของพระสงฆ์กับการรักษาสุขภาพ: กรณีศึกษาพระครูจันทคุณวัฒน์ วัดน้ำวน จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

พระมหาปองปรีดา ปริบุญโน (จำปาศรี). “การป้องกันและการรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระอธิการไพศาล กิตติภทฺโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการบำรุงรักษาจิตผู้ป่วย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ, พญ. “พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของชาวชนบท : กรณีศึกษาหมู่บ้าน ๒ แห่งในภาคอีสาน”. **รายงานการวิจัย, ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข** : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.

พรศิริ พันธสี. **กระบวนการพยาบาลและแผนสุขภาพ : การประยุกต์ใช้ทางคลินิก**. สมุทรปราการ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๖.

นภาพร นำเบญจพล. “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.

เบญญาภา กุลศิริไชย. “การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการรับบทสวดโพชฌงค์ปริตรเข้าจิตได้สำนึก”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาพระพุทธศาสนา** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ศศิธร เขมาภิรัตน์. “การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมกับการแพทย์แผนไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สมชาย สุรชาติ. “บทบาทของพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองของชาวชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.

(๓) วารสาร:

กฤษณา พิจิตร. การขับเสมหะออกจากปอด. วารสารโรงพยาบาลสระบุรี. มกราคม-มีนาคม.

สระบุรี : โรงพิมพ์อรุณกิจการพิมพ์, ๒๕๒๕.

จรรยา เศรษฐบุตร. “ศาสนากับการแพทย์”. วารสารสังคมศาสตร์การแพทย์, ๒๕๒๐.

ประเสริฐกังสดาลย์, นพ. วารสารโรงพยาบาลชุมชน, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ ก.ค.-ส.ค. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุขประเสริฐ, ๒๕๔๗.

วิโรจน์ นาคชาติ. “การรักษาโรคในพระไตรปิฎก”. รามคำแหง. ปีที่ ๒๔ ฉบับมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

<http://www.thailaws.com/law/thaiacts/code1210.pdf>

<https://sites.google.com/site/2200409veena/home/medicine/materials-of-medicine>

<http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=413814>

<http://www.kodmhai.com/m4/m4-14/H11/2530.html>

http://www.tmc.or.th/service_law02_1.php

<http://haamor.com>

๒. สัมภาษณ์:

๑.ดร.ธีรศักดิ์ วัฒนถาวรวงศ์ แพทย์ทางเลือก(คลินิกอัฐเวชกรรมโบราณ) เลขที่ ๒๕/๑๖ ถนนมั่นคง๒ ถ.สาธิตบางภาษี เขตพุทธมณฑล นครปฐม ๗๓๑๗๐, วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖.

๒. ดร.นายแพทย์ปณวัธส์ กิตติมานนท์ แพทย์ประจำโรงพยาบาลราชวิถี
กรุงเทพมหานคร, วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖.

๓. นางเพ็ญศรี หงษ์พานิช อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี,
วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖.

๔. นางสาวกัญญา ภูระหงส์ อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี,
วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖.

๕. ศ. ดร.นายแพทย์ กมลพร แก้วพรสวรรค์ แผนกออโรปิติกส์ โรงพยาบาลศิริราช
กรุงเทพมหานคร, วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖.

ภาคผนวก

- ยานำบัตรรักษาโรคต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก
- เอกสารการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก

ยาบำบัดรักษาโรคต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก

ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ได้จำแนกถึงยาที่ใช้บำบัดรักษาโรคต่าง ๆ ไว้มากมาย เพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษา จึงขอยกมาแสดงไว้ดังต่อไปนี้

๑. ยารักษาโรคผิวหนังทั่วไป

มีภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคผิวหนังได้รักษาด้วยการใช้ของหอมได้ทา^๑ หากเป็นโรคพุพอง สิว ฝี อีสุกอีใส และมีกลิ่นตัวแรง ให้ใช้จุนเภสัชหรือยาผง เช่น จุนแห่งไม้ซึก(จามจุรี) และดอกคำ เป็นต้น หรือจุนแห่งเครื่องหอมทุกอย่างก็ได้ ส่วนผู้ที่ไม่อาพาธให้ใช้โคมัยหรือขี้วัว ดินเหนียว กากน้ำข้อมโดยให้ใช้ครกและสาบดยา^๒ อาจใช้เครื่องกรองยาผงผ้ากรองเพื่อให้ได้ยาผงละเอียด^๓ หรือใช้จุนผงดังกล่าวมาแช่น้ำอาบก็ได้

เห็นได้ว่า โรคผิวหนังทั่วไปมียารักษาก็คือ ของหอมซึ่งไม่ได้ระบุว่าเป็นของหอมอะไร แต่สิ่งที่เป็นของหอมและสามารถรักษาโรคผิวหนังได้คงเป็นประเภทเกสรดอกไม้ที่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรคผิวหนังได้ นอกจากนั้นก็ยังมีผงไม้จามจุรีและดอกคำมารักษาได้ หากผู้ที่เป็นนั้นมีสุขภาพดีก็ให้ใช้ขี้วัว ดินเหนียวและกากน้ำข้อมทาตัวด้วย

ยาสำหรับการบำบัดรักษาโรคผิวหนังของผู้ป่วยบางคนไม่อาจหายได้ด้วยตัวยาเท่านั้น แต่ต้องให้บำเพ็ญบุญกุศลประกอบเพราะเป็นโรคเกี่ยวกับวิบากกรรมในอดีตซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในประเด็นการวิธีการรักษา

๒. ยารักษาโรคเรื้อน

โรคเรื้อนเป็นโรคที่มีแผลสุกไหม้ มีหนองไหล มีอาการคัน ยาสำหรับรักษาโรคนี้^๔นั้นไม่ได้แสดงไว้เพียงแต่แสดงว่า ต้องอาศัยวันจาการรมและไอน้ำจากการอบตัว ยาที่ใช้ในการรักษาโรคเรื้อนที่ปรากฏในสัมปยุตตปิฎกไม่ได้แสดงด้วยวิธี^๕ เพียงแต่แสดงว่า ได้บดยาทาแผลและรักษาความสะอาด แต่โรคเรื้อนหายได้ด้วยการทำสังกิริยาประกอบ ดังเรื่องมีดังนี้ พระนางสัมปยุต

^๑วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๔/๕๒.

^๒วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๔/๔๓-๔๔.

^๓วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๕/๔๔.

ภริยาของโศคติเสนราชกุมาร ได้รักษาพระราชกุมารผู้เป็นโรคเรื้อนด้วยการอาบน้ำถวายเป็นน้ำยาขับพิษด้วยเครื่องสنانที่เป็นผงและก้อน และบดยาทาแผล การรักษาเช่นนี้ได้ทำต่อเนื่องตลอด ต่อมาพระราชกุมารเข้าใจผิดว่า พระนางเป็นหญิงนอกใจสามี เพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ พระนางได้ดื่มน้ำเต็มกระออมหรือหม้อน้ำ แล้วทำสังกิริยาหรือการพูดความจริงว่า “หม่อมฉันไม่เคยรักชายอื่นยิ่งกว่าทูลกระหม่อม ด้วยอำนาจแห่งสัจจาจาณี ขอความเจ็บป่วยของทูลกระหม่อมจงหายไป” แล้วรดน้ำลงเหนือพระเศียรของพระสวามีด้วยสังกิริยานี้เท่านั้น โรคเรื้อนของโศคติเสนราชกุมารก็ระงับหายทันที เหมือนกับการนำน้ำส้มล้างสนิมที่ทองคำออกไปเสีย^๐

เห็นได้ว่า ตัวยาที่ใช้ในการโรคเรื้อนไม่ได้ระบุชัดเจนในพระไตรปิฎก แต่คงเป็นยาที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพียงแต่เน้นไปที่การดูแลรักษาความสะอาด และบางครั้งโรคนี้ก็เกี่ยวข้องกับโรคทางกรรมด้วย จะต้องอาศัยการรักษาทั้ง ๒ ด้าน คือการใส่ยาและการทำบุญ

๓. ยารักษาโรคฝี

ยาที่ใช้สำหรับรักษาโรคฝีเป็นยาที่ใช้สำหรับสมานแผลที่ผ่าตัดแล้ว ตัวยาที่ใช้ก็คือ น้ำฝาดและน้ำมันงาสด ถ้าหากยังไม่หายก็ใช้แป้งเมล็ดพันธุ์ผักกาดโรย หรือใช้เกลือกักเนื้อทิ้งออกออกมาอีก^๐

สำหรับยารักษาโรคผิวหนังอื่น ๆ ไม่ได้แสดงไว้ แต่แสดงไว้เฉพาะวิธีการรักษารวมทั้งอุปกรณ์ในการช่วยรักษา ไม่ว่าจะเป็นผ้า ไม้ รองเท้าและแสดงให้เห็นว่า โรคผิวหนังที่หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นผู้รักษาให้ได้แก่ โรคเรื้อน ฝี กลาก มงครอ^๙ แสดงให้เห็นว่า โรคเหล่านี้ปรากฏในพระไตรปิฎกแล้วมีหมอผู้ดูแลรักษาโรคเหล่านั้นให้หายได้ บ่งบอกถึงความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ และบางครั้งก็เป็นยาที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปจึงไม่ได้แสดงไว้

๔. ยารักษาโรคพรรดิกหรือท้องผูก

ยาที่ใช้สำหรับแก้อาการท้องผูก หรือเป็นอาการพรรดิกถ่ายยากด้วยการใช้น้ำที่ได้จากการนำเถาข้าวสุกที่ตากแล้วนำมาเผา เสร็จแล้วนำให้ละลายเมื่อดื่ม เรียกว่า ดื่มน้ำค้างอมิส^๐ น้ำค้างอมิสดื่มแล้วทำให้การขับถ่ายอุจจาระสะดวก

^๐ จุ.ชา.(ไทย) ๒๗/๒๔๑๔/๕๒๒.

^๐ วิ.ม.หา.(ไทย) ๒/๗๖๘-๗๖๙/๕๐๗.

^๙ วิ.ม.(ไทย) ๔/๑๐๑/๑๔๘.

^๐ วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๔๑๕๑.

๕. ยารักษาโรคท้องร่วง

ยาที่ใช้รักษาโรคท้องร่วงถ่ายเป็นเลือด คือ การนมสัมน้ำฝิ่ง เนยใส และน้ำอ้อย เข้าด้วยกันแล้วคั้นหายจากท้องร่วงชนิดนี้ได้^๖

๖. ยารักษาโรคฝีดวงทวาร

ยาที่ใช้รักษาโรคฝีดวงทวารไม่ได้แสดงด้วยาไว้และพระพุทธรูปเจ้าทรงห้ามทำการผ่าตัดหรือรัดหัวไส้ ดังเรื่องมีว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์เสด็จพุทธดำเนินตามกฐิ มีพระรูปหนึ่งป่วยเป็นโรคฝีดวง นายแพทย์ชื่อ อาภาสโคตตะ กำลังเอาไม้ค้ำค้ำทวารหนัก เมื่อแพทย์เห็นพระองค์ก็ออกไปกราบทูลให้ทอดพระเนตรวัจนมรรคที่เหมือนปากคางคกของภิกษุรูปนี้ เมื่อกลับที่ประทับก็รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ประณามภิกษุที่ป่วยนั้น ทรงติเตียนว่า การกระทำเช่นนั้นไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจที่ควรทำของสมณะ ทรงห้ามการผ่าตัดและการรัดหัวไส้ (สตถกมมํ วตฺถกมมํ) ในที่แคบประมาณ ๒ นิ้ว เพราะอวัยวะที่แคบมีผิวหนังอ่อน แผลงอกเต็มยาก ผ่าตัดไม่สะดวก รูปใดขึ้นทำเป็นอาบัติ ถุลลัจฉัย คงใช้เช่นเดียวกับที่หมอชีวกโกมารภักรักษาพระเจ้าพิมพิสารทรงประชวรด้วยโรคฝีดวงงอกด้วยยารักษาเพียงครั้งเดียวก็หาย^๗ แสดงให้เห็นว่า ยาที่ใช้รักษานั้นคงมีการปรุงพิเศษ และมีจำนวนน้อยเพราะใช้เล็บหรือเพียงหยิบมือเดียวและใช้เพียงครั้งเดียว

๗. ยารักษาโรคอันมีสาเหตุจากลมในกาย

การบำบัดรักษาโรคอันเกิดจากลม มีวิธีการรักษา ดังนี้

๑) น้ำมันผสมกับน้ำเมา

ยาชนิดนี้ใช้รักษาพระปิตินทวัจนะอาพาธเป็นโรคลม ด้วยาที่ใช้คือ น้ำมันและน้ำเมา^๘ แต่ไม่ได้บอกไว้ว่าเป็นน้ำมันที่ได้มาจากอะไร วิธีปรุงยาคือใช้น้ำมันผสมน้ำเมาน้ำไม่ให้มี สี กลิ่น รส ของน้ำเมา ถ้ามีสี กลิ่น รส ของน้ำเมา คั้นไม่ได้

๒) กากเปรียง

ยาชนิดนี้เป็นยาที่พระชมณัณฑาทายกเถระได้เล่าถึงอดีตชาติของตนเองว่า ท่านได้เห็นพระพุทธเจ้าอาพาธเป็นโรคลมอยู่ในป่า มีใจเลื่อมใสได้นำกากเปรียงเข้าไปถวาย เมื่อพระพุทธองค์

^๖ม.ญ.(ไทย) ๑๒/๕๓๓/๕๓๔.

^๗วิ.ม.(ไทย) ๕/๕๓/๖๓-๖๕.

^๘วิ.ม.(ไทย) ๕/๑๓๑/๑๓๓-๓๔. (ในเนื้อหามีได้ระบุว่ายาอะไร)

^๙วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๕/๔๘-๔๙. ถักจั่น (ถัก-กะ-จั่น) คือ หม้อบรรจุน้ำในเวลาเดินทางอย่างที่พระพุทธรูปใช้

จันแล้วก็หายจากโรคลม^{๐๐} เปรียง คือ นมส้มผสมน้ำแล้วเจียวให้แตกมัน จัดเป็นหนึ่งในปัญจโครต คือ นมส้ม เปรียง เนยข้น เนยใส เมื่อคัมเปรียงแล้วสามารถบำบัดโรคลมได้

๓) ยาดองโตนโสจิระกะ

ภิกษุรูปหนึ่งป่วยเป็นโรคลมนี้ ท่านได้คัมยาดองโตนโสจิระกะโรคก็หายขาด แต่ถ้าไม่
อาหารต้องเจื่อน้ำจืดอย่างน้ำป่านะ^{๐๐} ยาดองโตนโสจิระกะ คือ เกสรที่ปรุงด้วยข้าวทุกชนิด มี
ส่วนประกอบ ดังนี้ (๑) น้ำฝาดแห้งผลสมอ มะขามป้อม และสมอพิเภก (๒) ธัญชาติหรือพืชจำพวก
ข้าวทุกชนิด อปรินชาติหรือพืชจำพวกถั่ว งา ผักทุกชนิด (๓) ข้าวสุกแห้งธัญชาติทั้ง ๗ ชนิด คือ ข้าว
สาลี ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว ข้าวละมาน ข้าวฟ่าง ลูกเดือย หนูก้ากับแก้(พ้อคำติเมีย) (๔) ผลไม้ทุก
ชนิดมีผลกล้วยเป็นต้น ผลไม้ที่งอกในหัวทุกชนิด เช่น ผลหวาย การะเกด และเบ้ง เป็นต้น (๕) เนื้อ
ปลาและเนื้ออื่นๆ (๖) เกสรหลายอย่าง มี น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เกลือสินเธาว์ เกลือธรรมดา (๗) เครื่องเทศ
เป็นต้น โดยให้น้ำของทุกอย่างดังกล่าวใส่รวมกันลงในหม้อ ปิดฝา ไล่ปากหม้อไว้อย่างดีแล้วเก็บไว้
๑-๓ ปี ยาโตนโสจิระกะนี้กลั่นให้มีสีเหมือนสีน้ำชมพู ใช้เป็นยาแก้โรคอย่างชะงัด สำหรับผู้เป็นโรค
ลม โรคไอ โรคเรื้อน โรคผอมเหลืองและโรคริดสีดวงทวาร เป็นต้นและใช้เป็นเครื่องคัมหลังอาหาร
จะช่วยย่อยอาหารได้ดี ยานี้ภิกษุจะเอาผสมกับน้ำจืดหลังอาหารก็ได้ หรือหากจะใช้รักษาโรคก็
ได้ผลดี^{๐๐} สรุปว่ายานี้เป็นทั้งเครื่องคัมรักษาโรคและเป็นยาเจริญอาหารได้ด้วยนอกจากรักษาโรคลม

๔) ยาอุ

ยาอุที่ปรุงจากงา ข้าวสาร ถั่วเขียว ก็ใช้สำหรับรักษาโรคลมได้ ยานี้ใช้รักษาพระพุทธรเจ้า
เมื่อครั้งพระพุทธองค์ประชวรด้วยโรคลม เกิดในพระอุทร ทรงบำบัดด้วยการฉนยาอุปรุงด้วยของ
๓ อย่าง คือ อาหารประชวรก็ดีขึ้น^{๐๐}

๕) กระเทียม

ยานี้ปรากฏที่มาคือว่าพระสารีบุตรอาพาธเป็นลมเสียดท้อง ท่านได้ฉนกระเทียมที่พระโมคคัลลานะ
นำมาถวาย ก็หายจากโรคนี้ อนึ่ง กระเทียมนี้พระองค์ทรงอนุญาตให้ฉนได้เมื่ออาพาธ ถ้าไม่อาพาธ
ห้ามฉน แต่เมื่อนำมาปรุงกับอาหารสามารถฉนได้^{๐๕}

^{๐๐}พ.อ.ป.(ไทย) ๓๓/๘๖/๑๓๐.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๘/๕๕.

^{๐๐}วิ.ม.ท.(ไทย) ๕/๑๕/๓๕.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๕/๕๕-๖๑.

^{๐๕}วิ.ม.(ไทย) ๗/๑๘๗-๑๘๘/๗๓.

๖) น้ำอ้อย

ใช้น้ำอ้อยละลายน้ำร้อนสามารถรักษาโรคลมได้ ดังที่ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ประชวรด้วยโรคลม รับสั่งให้พระอุปัฏฐากไปขอน้ำร้อนที่บ้านเทวหิตพราหมณ์ พราหมณ์ก็ให้คนรับใช้ถือกาน้ำร้อนและหอน้ำอ้อยไปให้พระอุปัฏฐาก เพื่อถวายพระพุทธองค์ หลังจากทรงสนานแล้ว จึงฉินน้ำอ้อยที่ละลายกับน้ำร้อนที่อุปัฏฐากเตรียมไว้ ต่อมาทรงหายจากประชวร^{๐๐} การอาบน้ำอุ่นและฉินน้ำอ้อยละลายน้ำร้อนจึงสามารถแก้โรคนี้ได้

๗) น้ำแกงปลาตะเพียน

การทานข้าวสาลีที่หุงผสมกับเนยใสใหม่ผสมกับน้ำแกงปลาตะเพียนแดงก็สามารถหายจากโรคลมได้ ดังที่ครั้งหนึ่งพระนางพิมพาเถรีมีโรคลมกำเริบขึ้น พระสารีบุตร ได้ไปเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ขอข้าวสาลีที่หุงแล้วผสมกับเนยใสใหม่ ปรงรสด้วยน้ำแกงปลาตะเพียนแดงแล้วบอกให้พระราหุลภักษะนำไปถวายพระเถรีผู้ชนนี้ เมื่อเสวยแล้วโรคลมในท้องก็บรรเทา

๘) ใช้น้ำจากใบปอ

การอบตัวด้วยไอน้ำจากใบปอก็สามารถรักษาโรคลมได้ ดังที่พระปิลินทวัจจะป่วยด้วยโรคนี้^{๐๑} รักษาโดยการระบายโลหิตออกด้วยเขาสัตว์และด้วยมีด นอกจากนั้นยังสามารถรักษาด้วยการแช่มือในน้ำอุ่น อบตัวด้วยไอน้ำ โดยการต้มยาสมุนไพรมานชนิด และการอบตัวด้วยไอน้ำจากใบปอ^{๐๒}

ตัวยาที่ใช้สำหรับรักษาโรคลมนั้นมีหลากหลายขนานขึ้นอยู่กับหมอผู้เชี่ยวชาญที่จะวินิจฉัยว่า ยาชนิดใดเหมาะสมกับโรคลมลักษณะใด อย่างไรก็ตามยาที่ระบุไว้ในพระไตรปิฎกนี้มีสรรพคุณรักษาโรคลมได้จริงตามตัวอย่างที่แสดงไว้

๘.ยาบำบัดรักษาโรคอื่น ๆ

๑) ยารักษาโรคทางตา

ยาที่ใช้สำหรับโรคทางตาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกคือ หรดาลกลีบทอง (ดินสอพอง) และเขม่าไฟ รวมทั้งสมุนไพรรักษาอื่น ๆ ได้แก่ ไม้จัน กฤษณา กระลำพัก ต้นเนียง แห้วหมู สามารถนำไปบดผสมเป็นยาหยอดตาได้ ดังที่ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคที่ดวงตา เหล่าภิกษุจึงทำน พาลไปถ้ำอุจจาระปีศาจว่า ท่านได้ใช้ยาหยอดตา คือ ยาหยอดตาสีดำ ยาล้างตา ยาหยอดตาทำจากสมุนไพรมะลิเกิดในกระแสน้ำ หรดาลกลีบทอง (ดินสอพอง) และเขม่า^{๐๓}

^{๐๐} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๖๘๒-๖๘๕/๒๕๓.

^{๐๑} วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๕/๔๕.

^{๐๒} วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๗/๔๕-๗.

๒) ยารักษาโรคร้อนในหรือเป็นไข้ตัวร้อน

ยาที่ใช้รักษาโรคร้อนในหรือเป็นไข้ตัวร้อนคือ รากบัวและเงาะบัวสด ๆ ดังที่ครั้งหนึ่งพระสารีบุตรอาพาธเป็นไข้ตัวร้อนท่านได้รับการรักษาโดยการฉนรากบัวและเงาะบัวสด ๆ ท่านก็หายจากโรคนี้^{๐๙}

๓) ยารักษาโรคศิษานหรือโรคผอมเหลือง

(๑) สมอคองน้ำมูตร

ยาที่ใช้สำหรับรักษาโรคผอมเหลืองหรือโรคศิษานก็คือ การฉนสมอคองด้วยน้ำมูตรโค ดังที่ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคผอมเหลือง ได้ทำการรักษาโดยการดื่มยาผลสมอคองน้ำมูตรโคแล้วหายจาก^{๐๐} เห็นได้ว่า น้ำมูตรเน่านี้มีคุณสมบัติในการรักษาโรคได้หลายประเภทและถือเป็นนิสสัย คือ เครื่องอยู่ของบรรพชิตด้วย

(๒) เนยใส

หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้ใช้น้ำมันรักษาโรคผอมเหลืองให้กับพระเจ้าปชชิตแห่งกรุงอุชเชนี โดยการหุงเนยใสผสมกับเภสัชอื่นด้วยเมื่อพระเจ้าปชชิตทานแล้วก็หายจากโรค^{๐๐}

(๓) เภสัช ๕

เภสัชทั้ง ๕ ถือว่าเป็นยาสำหรับรักษาสุขภาพได้หลายชนิด โดยเฉพาะ โรคที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ การได้ทานเภสัช ๕ ทำให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ แก่พระภิกษุสงฆ์ กล่าวคือครั้งที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่วัดเชตะวัน มีภิกษุหลายรูปอาพาธในฤดูสารทหรือฤดูใบไม้ร่วง แม้จะดื่มข้าวยาสุ หรือฉนข้าวสาลีก็ยังอาเจียนออก จึงชูปหอม มีผิวพรรณเศร้าหมองและตามลำตัวออกเหลืองขึ้น เมื่อทรงทราบความจริงแล้ว ขณะที่ประทับอยู่ในที่สังคได้ดำริถึงวิธีบำบัด ทรงดำริได้ว่า ของ ๕ ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นทั้งเภสัชอยู่ในตัว และสามารถนำไปประกอบเป็นอาหารได้ จึงทรงอนุญาตเภสัชทั้ง ๕ เหล่านี้ โดยให้รับประทานและฉนในกาล (ก่อนเพล) ต่อมาพระที่เป็นโรคในฤดูนี้แม้จะฉนอาหารที่ดีหรือไม่ก็ตาม แต่อาหารก็ยังไม่ย่อย ทำให้เบื่ออาหารอาการของโรคทรุดลง จึงทรงอนุญาตให้ฉนเภสัช ๕ ชนิดนี้ทั้งในกาลและนอกกาลได้^{๐๐} เภสัชเหล่านี้ให้เก็บไว้ได้ ๗ วัน หาก

^{๐๙}วิ.ม.(ไทย) ๕/๕๕/๖๕-๖๗.

^{๐๐}อง.จตุกก. (ไทย)๒๑/๒๗/๓๔.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๑๓๔/๑๘๔-๑๘๘.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๒๕/๓๘-๓๙.

ล่วงกำหนดนั้นไป ผิดอาบัตินิสสัยกียปาจิตติย ต้องสละให้แก่สงฆ์ แก่คณะ และแก่บุคคลอื่น จึงจะพ้นจากอาบัติได้

เนยใสและเนยข้นทรงอนุญาตให้ทำจากน้ำมันของโค แพะ กระบือ และสัตว์อื่นๆ ส่วนน้ำมัน ทรงอนุญาตไว้ ๕ ชนิด คือ น้ำมันงา น้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาด น้ำมันมะขาง น้ำมันระหู่ น้ำมันเปลวสัตว์^{๐๐} น้ำมันเปลว (วสา) ให้ทำจากสัตว์เหล่านี้ คือ หมี ปลา ปลาจลาม จระเข้ หมู ลา ที่รับประทานในกาล เจียวในกาล กรองในกาล ใช้บริโภคอย่างน้ำมัน^{๐๐} แม้บ่น้ำอ้อยก็ฉันได้ตามสบาย เหมือนกับน้ำอ้อยที่ใช้เป็นเภสัชฉันในเวลาวิกาลได้^{๐×} เมื่อป่วยก็สามารถฉันบ่น้ำอ้อยได้เลย ถ้าไม่ป่วยก็ให้น้ำไปละลายน้ำก่อนจึงฉันได้^{๐๐}

เภสัช ๕ มีคุณค่าทางเภสัชอยู่ภายใน ในการปรุทยาหลายชนิดก็ต้องมีส่วนผสมของเภสัชทั้ง ๕ นี้ นับได้ว่าเป็นยาสามัญประจำชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

๕. ยารักษาโรคปวดศีรษะ

๑) น้ำมันทา การนัตถ์และการสูดควัน

ยาสำหรับรักษาโรคปวดศีรษะคือ น้ำมันทา การนัตถ์และการสูดควัน เหตุการณ์ก็คือว่า พระปิลินทวัจจะทรงปวดพระเศียร ทรงใช้น้ำมันทาที่พระเศียร(มิได้กล่าวว่าใช้น้ำมันอะไร) เมื่อไม่หายก็ทำนัตถ์ยา^{๐๐} โดยใช้กลัองยาที่ทำด้วยกระดูก เขา ไม้ อ้อ ไม้ไผ่ ยาง ผลไม้ โลหะ เปลือกสังข์ อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ต่อมาให้ใช้กลัองที่เป็นหลอดคู่เพื่อนัตถ์ยาให้เท่ากัน แม้กระนั้นก็ยังไมหาย จึงเปลี่ยนมาใช้วิธีสูดควันเพื่อป้องกันมิให้เสาร้อนในลำคอ อาจใช้กลัองสูดควันที่ทำด้วยกระดูก เขา สัตว์ ไม้ อ้อ ไม้ไผ่ ยาง ผลไม้ โลหะ เปลือกสังข์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เก็บรักษาไว้อย่างดี^{๐๐} ส่วนการนัตถ์ยานี้ พึงระมัดระวังในการทำเพราะอาจถึงแก่ชีวิตได้^{๐๐} ในกรณีของภรรยาของ เศรษฐีชาวเมืองสาเกต เป็นโรคปวดศีรษะมานาน ๗ ปี หมอชีวกได้ทำการรักษา โดยการใช้เนยใส

^{๐๐}วิ.ม.หา.(ไทย) ๒/๑๔๐-๑๔๑/๑๒๒.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๒๓/๔๑.

^{๐×}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๘/๕๘.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๖๖/๘๖.

^{๐๐} การนัตถ์ยา คือ การเป่าหรือสูดยาผง หรือยาอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าทางจมูก

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๘/๔๓-๔๘.

^{๐๐}วิ.ม.หา.(ไทย) ๑/๒๑๔/๑๕๕.

หนึ่งข้อมือ เคี้ยวผสมกับยาต่างๆ ให้ภรรยาเสริญนอนหงายแล้วให้หันศีรษะ เหยยใส่กัโหลออกมาทางปาก ไม่นานโรคปวดศีรษะก็หาย^{๐๐}

๒) การผ่าตัด

โรคปวดศีรษะเป็นโรคที่มีหลายสาเหตุด้วยกัน บางสาเหตุก็ใช้ยารักษา บางโรคก็ต้องผ่าตัด เพราะมีตัวพยาธิอยู่ในกะโหลกศีรษะ ดังกรณีของเศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์เป็นโรคปวดศีรษะมานาน ๑ ปี จนมาถึงหมอชีวกมาทำการรักษาให้ด้วยการผ่าตัดคลกหนังศีรษะ เปิดรอยประสานกะโหลกศีรษะ นำสัตว์ออกมา ๒ ตัว คือ ตัวใหญ่และตัวเล็ก เมื่อนำพยาธิออกแล้วก็ปิดกะโหลกไว้ในที่สุดก็หายจากโรคนี้^{๐๐} กรณีของการผ่าตัดนี้ด้วยที่ใช้สำหรับระงับความเจ็บปวดในขณะที่ผ่าในพระไตรปิฎกไม่ได้ระบุไว้ แต่จะเห็นได้ว่า มีการมัดไว้เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยดิ้นก็คงไม่ได้วางยาสลบเหมือนในปัจจุบัน แต่ก็คงมียาที่สามารถทำให้ผู้ป่วยสามารถทนต่อบาดแผลได้โดยไม่เจ็บจนเกินไป

๑๐. ยารักษาโรคที่เกิดจากยาแฝดและยาพิษ

๑) ยารักษาโรคที่เกิดจากถูกยาแฝด

ยาที่ใช้รักษายาแฝดหรือยาที่เป็นยาสังขนิทหนึ่งทำให้ผู้ที่ได้รับยาแฝดมีอาการไม่เป็นตัวของตัวเอง คือ น้ำที่ได้จากการละลายดินที่ติดใจ ดังเรื่องที่มีภิกษุรูปหนึ่งอาพาธถูกยาแฝด ซึ่งเป็นยาที่หญิงแม่เรือนทำ ได้รักษาโดยคั้นน้ำที่ละลายจากดินที่ติดใจ^{๐๐} เนื้อหามิได้บอกว่าหายหรือไม่ แต่พระพุทธองค์ได้ทรงอนุญาตให้ใช้ยานานนี้ อาการของโรคอาจจะหายขาดหรืออาจดีขึ้นก็ได้

๒) ยารักษาโรคจากการดื่มยาพิษ

ยาที่ใช้สำหรับรักษาพิษที่ดื่มเข้าไปก็คือ กูดของตนเอง ถ้าเป็นกูดที่ยังไม่ตกถึงพื้นทานได้ทันทีไม่ต้องประเคน แต่ถ้าตกถึงพื้นแล้วต้องประเคนก่อน เหตุการณ์ก็คือว่า มีภิกษุรูปหนึ่งป่วยเพราะดื่มยาพิษ ท่านได้รับการรักษาด้วยการคั้นน้ำผสมกูดถ้าเป็นกูดที่ภิกษุหยิบไว้ขณะกำลังถ่าย ไม่จำเป็นต้องรับประเคน^{๐๐} เมื่อกูดตกถึงพื้นแล้วให้นำมาละลายน้ำต้องรับประเคนก่อน จึงฉันได้ ทิวา ธรรมอำนวยโศกวิเคราะห์ว่า การให้ภิกษุคั้นน้ำเจือกูดอาจเป็นวิธีช่วยให้ผู้ดื่มยาพิษ

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๑๓๐/๑๓๓-๑๓๖.(ขอมือหรือ ปลโต, ฝ่ามือที่รวมนิ้วมือให้ห่อเข้า)

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๑๓๒/๑๓๘-๑๔๒.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๔/๕๑.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๓/๕๑.

อาเจียนยาพิษออกมาได้^{๐๐} ในที่นี้ต้องมีผลทางเคมีเหมือนกับการคั้นน้ำมูตรเน่าหรือการคั้นน้ำปัสสาวะซึ่งเป็นเรื่องที่วิทยาศาสตร์การแพทย์ยังไม่สามารถทราบได้

๑๑. ยาบำบัดรักษาโรคเรื้อรัง เจ็บป่วยบ่อยๆ

การที่พระภิกษุเป็นโรคประจำ ร่างกาย ไม่แข็งแรง ผิวเศร้าหมอง ถือว่าเป็นโรคเรื้อรัง เจ็บป่วยบ่อยๆ มียาที่สามารถรักษาโรคนี้ได้ดังนี้

๑) ทานยาถ่ายและบำรุงด้วยอาหารอ่อนๆ

การที่ร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคบ่อยอาจเป็นเพราะร่างกายสะสมพิษไว้ในร่างกายมาก สมควรต้องทานยาถ่ายให้ร่างกายขับถ่ายสารพิษและของเสียออกไปทางทวารหนัก ด้วยยาถ่ายนั้นไม่ได้ระบุไว้แต่ใช้ก้านอุบลเป็นเครื่องช่วยในการสอดเข้าไป เมื่อถ่ายแล้วก็ให้บำรุงด้วยอาหารอ่อนๆ ดังเรื่องมีอยู่ว่า ภิกษุรูปหนึ่งเป็นโรคนี้ทำให้ป่วยบ่อย ได้รักษาด้วยการคั้นยาประจุถ่ายเพื่อถ่ายสารพิษและของเสียออกทางทวารหนัก ต่อมาฉันอาหารอ่อนๆ เช่น น้ำข้าวใส น้ำถั่วเขียวต้มที่ไม่ข้น น้ำถั่วเขียวต้มที่ขึ้นนิคหน้อย และน้ำเนื้อต้มอาการก็ดีขึ้น^{๐๙}

นอกจากนั้นครั้งหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์อาพาธเป็นโรคนี้ทรงมีพระวรกายหมักหมมด้วยสิ่งอันเป็นโทษมาก จึงบอกให้พระอานนท์ไปหาขมิ้นมาจากหมอชีวก เมื่อหมอได้ทราบความจริงแล้วก็พุดกับพระอานนท์ว่า ควรให้พระองค์ทำพระวรกายให้ชุ่มชื้นสัก ๒-๓ วันก่อน ครั้นได้เวลาแล้วหมอก็ให้นำก้านอุบล ๓ ก้านมาอบด้วยยาต่างๆ แล้วให้พระองค์สอดก้านที่ ๑ ก้านนี้จะทำให้พระองค์ถ่าย ๑๐ ครั้ง แล้วถวยก้านอุบลที่ ๒ ก็ถ่าย ๑๐ ครั้ง แต่ครั้งถวยก้านที่ ๓ แล้ว พระองค์ทรงถ่ายไป ๒๕ ครั้ง เหลืออีกหนึ่งครั้ง ขณะนั้นหมอกำลังจะเดินกลับบ้าน พอไปถึงประตูวัด ก็ย้อนกลับมาทูลให้พระองค์สร้างน้ำอุ่นที่พระอานนท์ดื่มไว้ พอเสร็จเสร็จพระองค์ก็ถ่ายเป็นครั้งที่ ๓๐ พอดีหมอกำชับว่าไม่ควรเสวยพระกระยาหารที่ปรุงด้วยน้ำต้มผักต่างๆ จนกว่าจะมีพระอาการดีขึ้น ต่อมาพระพุทธองค์ก็ทรงหายเป็นปกติ^{๐๐}

^{๐๐}ทิพา ธรรมอำนวยโชค, “พุทธศาสนาและการรักษาพยาบาล : วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการรักษาพยาบาลชาวบ้านในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง” “วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐, หน้า ๑๐.

^{๐๙}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๔/๕๒.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๑๓๕/๑๘๘-๑๙๐.

๒) การเดินจงกรมและอบไอน้ำ

การเดินจงกรมเป็นการรักษาสุขภาพร่างกายได้ นอกจากนั้นก็รักษาโรคที่ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงด้วยการอบไอน้ำ ดังเรื่องมีอยู่ว่า ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารประณีต ร่างกายจึงเกิดโทษสั่งสม ทำให้ป่วยบ่อย ต่อมาหมอชีวกผ่านมาเห็นเหล่าภิกษุมียุทธลักษณะดังกล่าว จึงเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ แล้วขออนุญาตให้สร้างที่จงกรมและเรือนไฟ เพื่อให้ภิกษุเดินจงกรมและอบไอน้ำในเรือนไฟบำบัดโรค จะทำให้มีอาพาธน้อย พระองค์ก็ทรงอนุญาตตามที่ขอ^{๐๖} การเดินเป็นการออกกำลังกาย พลังงานจะเผาผลาญอาหาร และนำพาสารอาหารที่เจือปนด้วยสารพิษต่างๆ ที่สะสมในร่างกายออกไปด้วย สารพิษนั้นจะออกมาทางอุจจาระ ปัสสาวะ และทางผิวหนังพร้อมกับเหงื่อ ดังนั้น การเดินจงกรมจึงทำให้มีอาการเจ็บป่วยลดน้อยลงได้^{๐๗} การเดินจงกรมนี้มีอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ทำให้ร่างกายแข็งแรงอดทนต่อการเดินทางไกล ไม่เหนื่อยง่าย อดทนต่อการทำงาน ไม่เป็นคนขี้โรค อาหารย่อยได้ดี ทำให้สมาธิตั้งอยู่ได้นาน^{๐๘}

ที่จงกรมและเรือนไฟในการอบตัวเพื่อให้ร่างกายนั้นได้ระบายสิ่งสกปรกออกจากร่างกายเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในการดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์และแข็งแรงเพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและมีกำลังในการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่ธรรมได้ดียิ่งขึ้น

๑๒. เท้าแตกและเป็นบาดแผล

๑) น้ำมันทาเท้า

ยาที่ใช้รักษาโรคเท้าแตกและเป็นบาดแผลก็คือ น้ำมันทาเท้า แต่ในพระไตรปิฎกไม่ได้บอกถึงส่วนผสมว่า ใช้สมุนไพรชนิดใดบ้าง ดังเรื่องมีอยู่ว่า เท้าของพระปิลิน ทวัจจะมีอาการบวมแตก ได้ทำการรักษาด้วยยาทาเท้า ครั้นโรคไม่หายได้ปรุงน้ำมันทาเท้า^{๐๙} น้ำมันชนิดนี้ใช้ทาและนวด บำบัดอาจเจ็บปวดและบาดแผลที่ชอกช้ำ หือเลือด เป็นต้น แม้แต่สัตว์ อย่างนกที่บาดเจ็บที่แข้งก็สามารถนำน้ำมันนี้มานวดให้ก็ได้^{๑๐}

๒) พุทธานุภาพรักษาบาดแผล

^{๐๖}วิ.จ. (ไทย) ๓/๓๘-๘๕/๒๕-๓๔.

^{๐๗}อง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๕/๓๑.

^{๐๘}วิ.ม. (ไทย) ๕/๔๑/๕๐.

^{๐๙}พ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๕๕-๒๔๘/๓๓-๘๓.

พระพุทธเจ้าได้ให้นางสุปียาอุบาสิกาที่ปากเนือขาตนเองเพื่อถวายพระภิกษุที่ฉันยาถ่ายเพราะหาเนื้อที่ตลาดไม่ได้จนขามีแผล แต่พอได้เข้าไปหาพระพุทธเจ้าด้วยพุทธานุภาพ เนื้อขาก็สมบูรณ์เหมือนเดิม เรื่องมีอยู่ว่า อุบาสิกาสุปียาได้เดินตามภิกษุภายในวัดและ ปวารณาตัวเองว่า จะนำสิ่งของที่พระสงฆ์ต้องการมาถวาย ภิกษุรูปหนึ่งฉันยาถ่ายได้บอกอุบาสิกาว่าต้องการน้ำเนื้อต้ม อุบาสิกา รับปากจะทำมาถวาย พอกลับบ้านแล้วให้คนรับใช้ไปซื้อเนื้อที่ตลาด แต่หาซื้อไม่ได้เพราะวันนั้นไม่มีใครฆ่าสัตว์ อุบาสิกาคิดว่า หากภิกษุที่ป่วยไม่ได้ดื่มน้ำเนื้อต้ม อาพาธก็จะรุนแรงอาจถึงมรณภาพได้ การที่ตนรับคำแล้วไม่จัดถวายนั้น ไม่สมควร จากนั้นได้หยิบมีดหั่นเนื้อมาเชือดเนือขาตนเอง แล้วส่งให้หญิงรับใช้เอาไปทำเป็นน้ำต้มเนื้อ แล้วนำไปถวายพระที่ป่วย เมื่อสามิทราบข่าวก็ยินดีที่ภิกษุได้ทำบุญอันยิ่งใหญ่ วันต่อมาได้ถวายอาหารแก่พระสงฆ์มีพระพุทธองค์เป็นประธาน สามิได้พูนนางสุปียามาเฝ้าตามคำสั่งของพระพุทธองค์ ทันทิที่นางเห็นพระผู้มีพระภาคเท่านั้น บาดแผลที่ฉกรรจ์ได้งอกขึ้นเต็ม มีผิวพรรณเรียบสนิท มีขนเกิดขึ้นทันที ทั้งสามิภิกษุต่างยินดีว่า น้าอัสสรย์จริง ไม่เคยมีเลยเช่นนี้ พระตถาคตทรงมีฤทธิ์ มีพุทธานุภาพมากแล้วก็ถวายอาหาร^{๐๐} นางได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ว่าเป็นเลิศในการบำรุงภิกษุอาพาธ

๑๓. ยารักษาพิษงู

สัตว์ที่เป็นอันตรายต่อการเดินทางและการเป็นอยู่ของพระภิกษุคือ งูพิษ ในประเทศอินเดียมีงูพิษจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีเหตุการณ์เกี่ยวกับภิกษุถูกงูพิษกัด ยาที่ใช้สำหรับแก้พิษงูเรียกว่า มหาวิภู ๔ ได้แก่ กูธ มูตร เห่า และดิน ดังเหตุการณ์มีว่า มีภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัด ได้รักษาด้วยการใช้ยาที่ชื่อมหาวิภูหรือยาแก้พิษงู ๔ ขนาน คือ โดยให้กัปปิการกหรือผู้อุปัฏฐากจัดทำแล้วประเคนให้ เมื่อไม่มีก็ให้หยิบใช้^{๐๐} แม้ถูกสัตว์มีพิษอื่นกัดก็หยิบใช้เองได้สำหรับเถานนั้นเมื่อไม่มีให้เผาไม้แห้งเอาเถ่า เมื่อไม้พินแห้งไม่มีก็ให้ตัดพินสดจากต้นไม้ทำเถ่าได้ ยามมหาวิภูทั้งสี่นี้อนุญาตเฉพาะเวลาถูกงูกัดเท่านั้น

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๕๘-๕๙/๖๕-๗๒.

^{๐๐}วิ.ม.(ไทย) ๕/๔๓/๕๑.

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์เรื่องวิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ : ฉายา/.....นามสกุล
..... ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....ตำบล
.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์
.....วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.
.....เวลา.....

ตอนที่ ๒ วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ

๑. ท่านคิดเห็นว่าการวินิจฉัยโรคในปัจจุบันมีความแม่นยำหรือไม่ อย่างไร ถ้าหากจะนำหลักทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการด้วยได้หรือไม่ อย่างไร

๒. ท่านคิดเห็นว่าการรักษาโรคในปัจจุบันเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร ถ้าหากจะนำหลักทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการด้วยได้หรือไม่ อย่างไร

๓. ท่านคิดว่า ยารักษาโรคปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร ถ้าหากจะนำยารักษาโรคทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการด้วยได้หรือไม่ อย่างไร

๔. ท่านคิดว่า วิธีการรักษาโรคในปัจจุบันเป็นอย่างไร ถ้าหากจะนำวิธีการรักษาโรคทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการด้วยได้หรือไม่ อย่างไร

๕. ท่านคิดว่า เป้าหมายการรักษาโรคปัจจุบันเป็นอย่างไร ถ้าหากจะบูรณาการเป้าหมายการรักษาโรคแนวพุทธเข้าไปได้หรือไม่ อย่างไร

๖. ท่านคิดว่า ข้อเด่นและข้อด้วยการรักษาสุขภาพทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

๑. การวินิจฉัยโรค

.....

การรักษาโรค

.....

วิธีการรักษาโรค

.....

การบริหารงบประมาณ

.....

เป้าหมายการรักษาโรค

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.ธีรศักดิ์ วัฒนถาวรวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางอรอุมา นามสกุล เลหาพิบูลย์กุล นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๒.๒ ภาคปกติ เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๕๐๕๑๙๒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “การบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระราชวรมุนี,ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร.วีรชาติ นิมอนงค์ กรรมการ
๓. ดร.สุวิญ รักษิตย์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย
 นำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
 และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
 แล้วแต่ท่านจะกำหนด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา
 ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระธีรธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน: พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๗-๐๘๒๕๓๖๑

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๑๕๓๐๓๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.นพ.ปุ่นวิสัย กิตติมานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางอรอุมา นามสกุล เลหาพิบูลย์กุล นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๒.๒ ภาคปกติ เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๕๐๕๑๙๒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “การบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระราชวรเมธี,ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร.วีรชาติ นิ่มอนงค์ กรรมการ
๓. ดร.สุวิญ รักษิตย์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย
 นำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมหาเพื่อขออนุญาตให้ นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
 และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
 แล้วแต่ท่านจะกำหนด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออโนทนาขอบคุณมา
 ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมาวุธ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mku.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๗-๐๘๒๕๓๖๑

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๑๕๓๐๓๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวกัญญา ภูระหงส์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางอรอุมา นามสกุล เลหาพิบูลย์กุล นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๒.๒ ภาคปกติ เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๕๐๕๑๙๒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระราชวรมณี,ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร.วีรชาติ นิมมอนงค์ กรรมการ
๓. ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย
นำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านจะกำหนด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา
ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร,ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติอมโม โทร. ๐๘๗-๐๘๒๕๓๖๑

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๑๕๓๐๓๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางเพ็ญศรี หงส์พานิช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางอรอุมา นามสกุล เลหาพิบูลย์กุล นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๒.๒ ภาคปกติ เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๕๐๕๑๙๒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระราชวรมณี,ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร.วิรัช นิมมนงค์ กรรมการ
๓. ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย
นำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านจะกำหนด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร,ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน: พระมหาอนวุฒิ ไซติธโม โทร. ๐๘๗-๐๘๒๕๓๖๑

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๑๕๓๐๓๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ศ.ดร.นพ.กมลพร แก้วพรสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางอรอุมา นามสกุล เลหาพิบูลย์กุล นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๒.๒ ภาคปกติ เลขประจำตัวนิต ๕๑๐๑๕๐๕๑๙๒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “การบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระราชวรเมธี,ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร.วิชาติ นิ่มอนงค์ กรรมการ
๓. ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีเจตจำนงจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย
 นำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
 และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
 แล้วแต่ท่านจะกำหนด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา
 ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมาวุธ,ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: gds@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอนุชิต โชติอมโม โทร. ๐๘๗-๐๘๒๕๓๖๑

นางอรอุมา เลหาพิบูลย์กุล นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๙-๑๕๓๐๓๕๙

สัมภาษณ์ ดร.ธีรศักดิ์ วัฒนถาวรวงศ์ แพทย์แผนไทย

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ ดร.นายแพทย์ปฐวิศ กิตติมานนท์
แพทย์ประจำ รพ.ราชวิถี กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์นางสาวกัญญา ภูระหงส์ และนางเพ็ญศรี หงษ์พานิช

อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ ดร.นายแพทย์ กมลพร แก้วพรสวรรค์

นายแพทย์แผนกออโรปิดิกส์ รพ.ศิริราช

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นางอรอุมา เกาหพิบูลย์กุล
- วัน เดือน ปีเกิด : วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕
- ภูมิลำเนา : กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.๒๕๒๐
: ศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัยพ.ศ. ๒๕๕๐
- หน้าที่การงาน : นักธุรกิจ
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๓๑๘/๑๑๔ ม.สมาร์ทพลัส ซอยนวมินทร์ ๗๐ แขวง ถนนนวมินทร์
เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐.
- โทรศัพท์ (มือถือ) : ๐๘๕-๑๕๓-๐๓๕๕